

Kultur- och fritidskontoret

Handläggare: Helen Hedensjö

Titel: Enhetschef

E-post: helen.hedensjo@norttalje.se

Utredning om rådgivande omröstningar vid inköp av offentlig konst

Uppdrag

Kultur- och fritidsnämnden har i Mål och budget 2023–2025 fått i uppdrag att genomföra rådgivande omröstningar vid inköp av offentlig konst.

Sammanfattning

Förvaltningen har gjort en översyn av nuvarande arbetssätt för konstnärlig gestaltning i den offentliga miljön, Intentionen med översynen är att förstärka delaktighet allmänt och mer specifikt att se över möjligheten till omröstningar vid konstnärlig gestaltning.

Översynen ger vid handen att arbetet med konstnärlig gestaltning är mångfacetterat och dynamiskt, vilket innebär olika former av samverkan beroende på den specifika situationen/projektet samt att det finns goda förutsättningar att även fortsättningsvis genomföra omröstningar som tillåter att medborgare fritt kan ta ställning till alternativa konstverk/konstnärliga uttryck.

Att undantagslöst och generellt genomföra rådgivande omröstningar är dock svårt att förorda, bland annat sett till genomförbarhet. Därför föreslår förvaltningen att inriktningen ska vara att rådgivande omröstningar ska ske efter beslut av kultur- och fritidsnämnden i de fall när kultur- och fritidsnämnden finansierar ett specifikt konstverk i det offentliga rummet.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norttalje.se
www.norttalje.se

Offentlig gestaltning, konstnärlig gestaltning, offentlig konst.

Offentlig gestaltning är Norrtälje kommuns process för att skapa offentliga utrymmen och platser som är tillgängliga, funktionella och attraktiva för allmänheten. Målsättningen är att planera, designa och skapa utrymmen och miljöer som främjar gemenskap och kreativitet, och som kan användas av alla.

Konstnärlig gestaltning är ett konstverk som är skapat och genomfört till en beställare. Den kan innefatta olika former av konst som skulpturer, installationer av flera verk, målning, ljus- och ljudkonst mm. Den är platsspecifik och kan vara en del av en byggnad, torg eller en landskapsutformning. Konstnärlig gestaltning används ofta för att förstärka och utveckla platsens identitet och karaktär, och för att skapa en unik upplevelse för besökare och användare. Ett exempel är Solsnäckan på Sjötullstorget i Norrtälje hamn.

Offentlig konst är den konst som vi ser i offentliga utrymmen i kommunen som exempelvis skolor och bibliotek mm. Oftast är det målningar men även skulpturer. Norrtälje konsthall har till uppgift att hantera kommunens konstbestånd. Konstbeståndet består av ca 3 500 konstverk.

Med andra ord kan man säga att offentlig konst är ett konstverk som placeras i ett offentligt utrymme, medan konstnärlig gestaltning handlar om att integrera konstnärliga element i planeringen och designen av offentliga utrymmen.

Norrtälje kommun arbetar med att tillföra värden genom offentliga konstverk och genom konstnärlig gestaltning i ett bredare perspektiv. Nedan beskrivs nuvarande arbetssätt utifrån de senaste projekten som har genomförts.

Nuvarande arbetssätt vid konstnärlig gestaltning

Inledningsvis kan konstateras att konstnärlig gestaltning kan ha sin upprinnelse hos olika uppdragsgivare, ske i olika samverkansformer och därigenom få olika karaktärer.

- Kommunstyrelsen kan genom beslut om investering av konstnärlig gestaltning till kommunala byggnader. Exempel är konstnärlig gestaltning till Hallstaviks badhus, Bålbroskolan och till kulturscenen Opalen i Rimbo.
- Konstnärlig gestaltning tillkommer inte sällan i samverkan med privata fastighetsägare på initiativ av privata fastighetsägare. Exempel är samverkan med Arwidsro Samfällighetsfastigheter kring konstverk i Kvarter 4 Brädgården.
- De större stadsutvecklingsprojekt innehåller tydliga ambitioner med den konstnärliga gestaltningen. Här finns övergripande mål för konst i antagna projektspecifika styrdokument, oftast antagna av kommunstyrelsen. Exempel är Norrtälje Hamn, Övre Bryggårdsgärdet, Lommarstranden etapp 1.
- Kultur- och fritidsnämnden kan ge specifika uppdrag till förvaltningen avseende konstverk. Exempel är om minnesmärket, Monument över Balters flykt, Jubileumsskulptur i Rimbo 100 år (i samverkan med Rimbodagsgruppen) samt Jubileumsskulpturen Norrtälje 400 år.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se

Förutom ovanstående kan offentliga konstverk vara tillfälliga. År 2020 bjöd STADSRÖRA in till en 2 km lång konstavandring från Norrtälje Busstation till Campus Roslagen. Utställningen tog upp frågor som hur vi upplever miljöerna och stämningarna längs med sträckan, och hur vill vi att just den här delen av staden kan utvecklas. Detta är dessutom ett exempel på ett projekt med flera medverkande parter, då förutom Norrtälje kommun även Statens konstnärsnämnd och Region Stockholm medverkande.

Eftersom förutsättningarna skiljer sig åt i de enskilda fallen, anpassas arbetssätten i hög grad. Nedan redovisas de vanligaste arbetssätten genom att belysa några sentida exempel.

- **Bålbroskolan:** Ett konstprogram utarbetades i dialog mellan pedagoger på Bålbroskolan. Gestaltningar i enlighet med konstprogrammet uppfördes inne i skolan (matsal och trapphus). För att integrera konstnärliga upplevelser i undervisningen utarbetades en lärarhandledning för att vägleda pedagogerna för hur de kunde koppla konsten till olika undervisningsämnena.
- **Norrtälje hamn – samverkan med Arwidsro Samhällsfastigheter:** Den privata fastighetsägaren uttryckte generella önskemål om inriktning som Norrtälje kommun (konsthallen) använde som utgångspunkt för att ta fram förslag på konstnärer. Valet av konstnärer skedde efter samråd. Två konstnärer utvaldes och arvoderades för skissuppdrag. Det slutliga valet av konstnär och verk gjordes av en grupp bestående av fem personer, tre från finansören Arwidsro och två från Norrtälje kommun (konsthallen och projektet i Norrtälje hamn).
- **Norrtälje hamn – stadsutvecklingsprojekt:** Konstverken i Norrtälje hamn föregås av gemensam planering av plats och önskemål om innehåll av konst. I planen för Norrtälje hamn framgår att "det offentliga rummet ska ges en konstnärlig bearbetning som är integrerad i den byggda miljön i samspel med fristående konstobjekt och utsmyckningar."

Vid gestaltning i hamnen har utlysning av gestaltningsuppdrag skett och efter gallring har 2–3 konstnärer för skissuppdrag utsetts. Valet har skett av en jury bestående av medarbetare från projektet stadsutvecklingsprojektet Norrtälje hamn, landskapsarkitekter, representant från kommunens gata- och parkavdelning samt medarbetare från Norrtälje konsthall. Efter utvald och godkänd skiss påbörjas en samverkan med konstnären. Justeringar av plats och verk sker fram till dess det uppförs. En liknande process är planerat för Lommarstranden. Även för Övre Brygggårdsgärdet planeras en liknade projekt men med tanken om att unga ska vara delaktiga i utformningen av gestaltningen av uttrycken i gång- och cykeltunneln.

- **Jubileumsskulptur Rimbo:** Behovet och förslaget på skulpturen av konstnären Hermine Keller kom till Norrtälje kommun som förslag från Rimbodagsgruppen. Kultur- och fritidsnämnden godkände förslaget och finansierade uppförandet av verket.
- **Hamnars hjärta/400 års jubileums skulptur:** Utlysning om skissuppdrag genomfördes. Därefter skedde ett urvalsarbete med en jury med representanter för Norrtälje kommun

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se

(konsthallen och kulturenheten) samt Handelsstaden Norrtälje. Skisserna presenterades och vinnande verk röstades fram i en öppen omröstning för alla invånare i Norrtälje. Ca 600 personer röstade vilket motsvarar 1 procent av befolkningen (baserat på antal röstberättigade till kommunfullmäktige per 2022-03-01, dvs. personer över 18 år.)

- Kommande gestaltning av GC tunneln under 2023 Övre Bryggårdsgärdet kommer ske i samverkan med unga och unga vuxna. De tar del och involveras av gestaltningen tillsammans med konstnärer.

Sammanfattningsvis har en rådgivande omröstning skett i närtid, avseende Hamnars Hjärta då 1 procent av invånarna valde att rösta.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnader kan uppstå för inköp av säker röstningsteknik. För närvarande finns ingen sådan. Omröstningar innebär en ökad arbetsbelastning för befintlig personal. Exempelvis uppskattas omröstningen för Hamnars Hjärta ha tagit ca 40 timmar.

Risker

Riskerna med att genomföra rådgivande omröstningar i tillämpliga fall bedöms som begränsade. I det fall en större mängd omröstningar ska anordnas och genomföras finns risk för minskat intresse över tid.

Förvaltningens analys och slutsatser

Processen för att utforma konstnärlig gestaltning och utsmyckning med offentlig konst kan se olika ut beroende på de specifika omständigheterna. Inte sällan involveras flera aktörer. Endast i undantagsfall är kommunen initiativtagare och ensam finansiär. Att införa en ordning där rådgivande omröstningar bland hela befolkningen undantagslöst ska genomföras är svår att se, både sett till genomförbarheten och sett till om det är eftersträvansvärt i ett längre perspektiv. Det reser också ett antal frågor, bland annat om hela befolkningen ska kunna påverka utformningen av konsten i ett specifikt bostadsområde, eller om delaktigheten ska begränsas till de som bor i området på det sätt som sker idag. Det reser också frågan om hur många som behöver delta i en omröstning för att den ska anses ha ett tillräckligt underlag för att vara rådgivande. En annan fråga är hur många offentliga omröstningar som kan anordnas under en viss tidsperiod utan att förfarandet tappar i intresse hos medborgarna.

Medborgarnas möjlighet att påverka urval av offentlig konst och möjligheten att på olika sätt vara delaktiga i utformningen av det offentliga rummet är likväl viktig. Förvaltningens uppfattning är att ambition och inslag av delaktighet finns redan idag, men att den behöver förstärkas.

För att förstärka delaktigheten och invånarnas möjlighet att påverka den konstnärliga gestaltningen men samtidigt behålla det nuvarande dynamiska grundsynsättet med utgångspunkt i de specifika behov som varje unikt projekt innehåller, så föreslår förvaltningen följande inriktning för att förstärka delaktighet och inflytande:

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtalje.se
www.norrtalje.se

Rådgivande omröstningar ska användas efter beslut av kultur- och fritidsnämnden när kultur- och fritidsnämnden finansierar specifika konstverk i det offentliga rummet.

Om ovanstående appliceras så skulle exempelvis Balders Flykt och jubileumsskulturen i Rimbo ha omfattats av omröstning, förutom Hamnars hjärta där omröstning genomfördes.

Berörda grupper ska därutöver fortsatt ges möjlighet att vara delaktiga i hög utsträckning vid utformning och val av konstverk som berör dem i vardagen, exempelvis unga, boenden i specifika områden, pedagoger och barn i skolan, äldre. Detta rör i första hand vid konstnärlig gestaltning där kultur- och fritidsnämnden inte finansierar ett specifikt konstverk.

Transparens och insyn i processen för tillkomst av konstnärlig gestaltning och enskilda konstverk är av betydelse i sammanhanget. Om processen upplevs som dold och utan extern insyn så minskas legitimiteten för kommunens utformning av den fysiska livsmiljön. För att motverka sådana upplevelser behöver information och vägval avseende former för delaktighet och inflytande ges löpande.

POSTADRESS

Box 800, 761 28 Norrtälje
Ekonomiavdelningen

BESÖKSADRESS

Estunavägen 14

KONTAKT

0176-71000
kontaktcenter@norrtaelje.se
www.norrtaelje.se